

Καίρια προβλήματα της Ανώτατης Παιδείας (Μέρος Α')

Σε προηγούμενο άρθρο για τη συναίνεση επισημάνθηκαν μερικά από τα προβλήματα που τυραννούν και επηρεάζουν αρνητικά την ανώτατη παιδεία, όπως το λεγόμενο άσυλο, οι κομματικές φοιτητικές οργανώσεις και η απαγόρευση από το σύνταγμα της ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Με ευχαρίστηση διαπιστώσαμε ότι η πρόθεση κατάργησης της ασυλίας που είχε εξαγγελθεί έγινε πράξη τον Αύγουστο του 2019 με ψήφιση του σχετικού νόμου από δύο κόμματα, ο οποίος προβλέπει την αυτεπάγγελτη δίωξη εγκλημάτων που διαπράττονται εντός των Πανεπιστημίων, όπως προβλέπει ο κοινός νόμος για όλες τις έκνομες πράξεις σε οποιοδήποτε χώρο. Έτσι θα εκλείψει μία εστία παρανομίας και παραβατικότητας με βιαιοπραγίες, εκβιασμούς και παρεμπόδισης συνεδρίων εντός των ΑΕΙ κλπ. από άσχετα και κακοποιά στοιχεία που στην ουσία καταργούσαν το άσυλο, διασφαλίζοντας το δικό τους. Δεν θα χρειάζεται δηλαδή άδεια των ΑΕΙ μετά από απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου, για την επέμβαση της Αστυνομίας.

Τα προβλήματα της Παιδείας στα ΑΕΙ είναι πάρα πολλά και σε όλους τους τομείς της όπως στις υποδομές, στη διοίκηση, στο διδακτικό προσωπικό, στους φοιτητές (προαγωγή / διαγραφή, μεταφορά μαθημάτων, χρόνος περάτωσης σπουδών), στην υποστήριξη, στα προγράμματα σπουδών, την έρευνα και στην αξιολόγηση. Γενικότερα όμως υπάρχουν και άλλα κρίσιμα θέματα σε όλο το φάσμα της Παιδείας που αφορούν στην προαγωγή της κριτικής σκέψης, στην αριστεία και τα πρότυπα και πειραματικά σχολεία, στη βαθμολόγηση και στην παραπαιδεία και στον εξοβελισμό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, τα οποία σε μείζονα βαθμό αφορούν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Δεν είναι πρόθεσή μας, ούτε εξ άλλου έχουμε τις απαραίτητες γνώσεις, να υπεισέλθουμε σε θέματα διοίκησης και περιεχομένου των σπουδών που είναι άλλοι αρμόδιοι να το πράξουν. Πρόθεσή μας είναι να αναδειχθούν τα κατά την άποψή μας σπουδαιότερα εξ αυτών, θα είμαστε δε ιδιαίτερα ευτυχείς αν κάποια απ' αυτά υιοθετούντο.

1. Παθογένειες Διδακτικού Προσωπικού

Τα ΑΕΙ έχουν ως κύρια αποστολή να παράγουν και να μεταδίδουν τη γνώση στους φοιτητές με την έρευνα και τη διδασκαλία να αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα και να παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία, ανταποκρινόμενα στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας. Για την εκπλήρωση της αποστολής τους τα ΑΕΙ εφαρμόζουν κανόνες και πρακτικές που διασφαλίζουν μεταξύ άλλων τις αρχές της **διαφάνειας**, της **αμεροληψίας**, της **αξιοκρατίας** στην επιλογή και εξέλιξη του προσωπικού τους κλπ.

Θαυμάσιος λοιπόν ο νόμος και οι προθέσεις του νομοθέτη. Είναι όμως αυτή η πραγματικότητα; Όχι. Δυστυχώς τα ΑΕΙ δεν έχουν **παράδοση** αντάξια του σκοπού και του ρόλου που καλούνται να επιτελέσουν στο πλαίσιο της αποστολής τους. Η άποψη που φαίνεται να διαχέεται στην κοινωνία, συνεπικουρούμενη και από μαρτυρίες σπουδαίων Ελλήνων Καθηγητών, είναι ότι ο χώρος ευνοιοκρατείται και διέπεται από νοοτροπία νεποτισμού και εξυπηρέτησης, με συ-

νέπεια να στερούνται τα ΑΕΙ καθηγητών αξιολόγων, υψηλής επιστημονικότητας, διεθνούς φήμης και κύρους. Με άλλα λόγια έχουν ευδοκιμήσει σ' αυτόν τον κρίσιμο χώρο όλα τα στοιχεία της κακοδαιμονίας που ταλανίζουν τον κοινωνικό και πολιτικό βίο της χώρας. Είναι γνωστές οι περιπτώσεις διάσημων Ελλήνων καθηγητών του εξωτερικού που απορρίφθηκε η επιλογή τους ή τους έγινε σύσταση να αποσύρουν την υποψηφιότητά τους! Αναφέρει χαρακτηριστικά ο απορριφθείς κύριος Νανόπουλος «..κρίνοντας από τη δική μου περίπτωση, μπορώ να πω ότι, αν επέλεγα να μείνω στην Ελλάδα θα είχα χαθεί....Τρανή απόδειξη της εθνικής μας νοοτροπίας του πώς η Ελλάδα «τρώνει» τα παιδιά της ήταν η απόρριψη της αίτησης μετάκλησής μου από το εκλεκτορικό τμήμα του Φυσικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών. ...Βέβαια αυτό ήταν αποτέλεσμα μιας ομάδας που πιθανόν δεν με συμπαθούσε. Αλλά πικράθηκα επειδή μου ζήτησαν να αποσύρω τη μετάκληση. Φυσικά αρνήθηκα. Φθόνος αντιπάθεια και αποστροφή. Αυτή είναι η διαχρονική κλίμακα αντίληψης των φατριών. ..Μια παθογένεια που με ενοχλεί έντονα είναι ότι η χώρα μας λειτουργεί ως ένα κλειστό σύστημα... Αν δεν έχεις μπάρμπα στην Κορώνη έχεις τελειώσει....Από την περίοδο που απελευθερωθήκαμε από τους Τούρκους βιώνουμε τις ίδιες καταστάσεις: πολιτικές αντιπαλότητες, κομματικοί στρατοί, πόλωση, πελατειακό κράτος και αναρίθμητοι διχασμοί...». **Να αναφερθεί και μόνο ότι ο κύριος Νανόπουλος ανεδείχθη από το Πανεπιστήμιο Stanford 4ος στην κατάταξη των πιο αναφερόμενων Θεωρητικών Φυσικών όλων των εποχών.**

Είναι σε όλους μας γνωστό ότι λόγω των μνημονίων έγιναν περικοπές παντού και φυσικά στην Παιδεία με συνέπεια αρκετοί Καθηγητές, να αναζητήσουν την τύχη τους σε άλλες χώρες, να σταματήσουν ουσιαστικά οι προσλήψεις και να καλυφθούν μερικώς τα κενά με παράταση της θητείας, δηλαδή γήρανση προσώπων και ιδεών. Πρόσφατα ο σύλλογος ΠΟΣΔΕΠ πρότεινε στη Σύνοδο των Πρυτάνεων νέα παράταση της θητείας αφυπηρητάντων λόγω ηλικίας Καθηγητών, που πρέπει να είναι αρκετοί κρίνοντας από το γεγονός ότι στο ΑΠΘ αφυπηρετούν την περίοδο 2020-23 περί τους 300. Αυτό μάλλον θα αναβάλει την προκήρυξη κάλυψης των κενών, θα επιφέρει κάποιο μικρο-όφελος στο Κράτος, το χειρότερο όμως θα είναι ο αποκλεισμός νέων επιστημόνων που έχουν πέραν των προσόντων την όρεξη, τις νέες ιδέες και τη φιλοδοξία να αναδειχθούν στο χώρο των Πανεπιστημίων. Έτσι θα θριαμβεύσει το γηράσκω αεί διδάσκων! Μα έτσι δεν υπάρχει πρόοδος παρά στασιμότητα και οπισθοδρόμηση. Αυτό δυστυχώς δείχνει και η «φροντιστηριοποίηση» της ανωτάτης εκπαίδευσης. Φροντιστήρια παντού από τα νήπια μέχρι τους φοιτητές. Δηλαδή πρόσθετη επιβάρυνση των οικογενειών αλλά και ημών των ιδίων για μια εικοσαετία που μεγαθύνεται ακόμη περισσότερο από τους αιώνιους φοιτητές, όπως θα αναφερθεί παρακάτω. Από τη μετεξέλιξη των ΤΕΙ σε ΑΕΙ προέκυψε ζήτημα άνισης μεταχείρισης από την αναβάθμιση πολλών μελών του διδακτικού προσωπικού των ΤΕΙ σε Καθηγητές ΑΕΙ, που δεν έχουν τα προσόντα πολλών δικών μας λεκτόρων ή Ε.ΔΙ.Π ανέφερε ο νυν Πρύτανης του ΑΠΘ, προσθέτοντας ότι σε καμιά περίπτωση, οτιδήποτε γίνει, θα πρέπει να είναι σε βάρος των νέων παιδιών που χτυπούν την πόρτα μας φορτωμένα πτυχία κα προσόντα υψηλότερου επιπέδου.

Νομίζω ότι το θέμα της επιστημονικής επάρκειας και της ανανέωσης του διδακτικού προσωπικού είναι το σπουδαιότερο από όλα τα άλλα προβλήματα και από αυτό πρέπει να αρχίσει η αναβάθμιση των Πανεπιστημίων. Διαθέτουμε ως χώρα πολλούς καταξιωμένους και δια-

πρέποντες Έλληνες καθηγητές στο εξωτερικό (**χαρακτηριστικά το 3% των κορυφαίων επισημώνων παγκοσμίως είναι Έλληνες! Τίτλος τιμής για μια μικρή Χώρα**). Φαντασθείτε να μην αποτρέπαμε ή να μπορούσαμε με κάποιο τρόπο ή κίνητρο να πείθαμε τα λαμπρά αυτά μυαλά να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στη Χώρα είτε ως Καθηγητές είτε ως συνεργάτες ή με οποιοδήποτε άλλο δόκιμο πλαίσιο λειτουργίας όπως π.χ. της τηλε-εκπαίδευσης.

Η επιλογή των Καθηγητών πρέπει να γίνεται αξιοκρατικά με διάφανες προκαθορισμένες διαδικασίες και κυρίως με βάση το συγγραφικό και ερευνητικό τους έργο, την εμπειρία και τη φήμη που απολαμβάνουν στην ελληνική και ξένη ακαδημαϊκή κοινότητα, **αλλά και τους στόχους τους οποίους θα επιτύχουν στη διάρκεια της θητείας τους, η οποία πρέπει να είναι δοκιμαστική για κάποια χρονική περίοδο**. Στο όργανο - επιτροπή που θα διενεργεί την επιλογή να υπάρχουν και καθηγητές υψηλού κύρους ξένων Πανεπιστημίων. Τυπικά τέτοια κριτήρια υπάρχουν αν ανατρέξει κανείς στις σχετικές ιστοσελίδες (ΑΠΕΛΛΑ), το αποτέλεσμα όμως δεν επιβεβαιώνει τις προθέσεις της νομοθεσίας. **Πιστεύω ότι θα πρέπει να επιδιωχθεί σοβαρή άμιλλα που θα διασφαλισθεί με υψηλό αριθμό υποψηφίων για κάθε θέση**. Και βέβαια δεν βλέπω το λόγο να είναι οι Καθηγητές μόνιμο διδακτικό προσωπικό, αλλά να κρίνονται, να αξιολογούνται και να ανανεώνεται η θητεία τους εφ' όσον έχουν επιτύχει στο έργο τους. Αξιολόγηση βάσει καταλόγου κριτηρίων στα οποία να περιλαμβάνεται και η επίτευξη των προγραμματισμένων στόχων.

Συναφές είναι και το μείζον θέμα της αξιολόγησης των ΑΕΙ η οποία άρχισε τα πρώτα δειλά της βήματα με τη δημιουργία της ανεξάρτητης ΑΔΙΠ – Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας (Ν. 3374/2005) βασισμένη σε ευρωπαϊκά πρότυπα. Η ΑΔΙΠ βάσει του Ν4653/20 ενσωματώθηκε πρόσφατα στην Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ) η οποία έχει και άλλες αρμοδιότητες πέραν της αξιολόγησης που όπως και πριν θα γίνεται ανά τετραετία. Κατά τη διετία 2015-16 αξιολογήθηκαν και τα 36 ΑΕΙ, ενώ τη διετία 2018-19 έχουν αξιολογηθεί 19. Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι ουσιώδη και **εφόσον η αντίστοιχη βαθμολογία αποτυπώνει την πραγματικότητα** θα οδηγήσει προοδευτικά στην αναβάθμιση της Ανώτατης Παιδείας. Αξίζει νομίζω να αναφερθούν δύο κρίσιμοι τομείς στους οποίους **η σχετική βαθμολογία είναι χαμηλή και αφορά τη μικρή συμμετοχή των φοιτητών σε όλη τη διαδικασία συμπλήρωσης των σχετικών ερωτηματολογίων και την έλλειψη συστήματος αυτο-αξιολόγησης του διδακτικού προσωπικού**. Η συμμετοχή των φοιτητών είναι κρίσιμη δεδομένου ότι αφορά τις απόψεις τους για το διδακτικό προσωπικό, το περιεχόμενο και την ποιότητα των σπουδών, τη διαμονή και υποστήριξή τους. Όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να αναζητήσει σχετικά στοιχεία στην ιστοσελίδα της ΑΔΙΠ και της ΕΘΑΑΕ. Πάντως δεν πρέπει να είμαστε υπερήφανοι για την σειρά ή την μη συμμετοχή των ΑΕΙ σε διάφορες αξιολογήσεις από έγκυρους διεθνείς οργανισμούς. Επτά ελληνικά πανεπιστήμια καταλαμβάνουν τις θέσεις από 300 έως 850 με πρώτο της Κρήτης. Αισιόδοξοί είμαστε ότι οι προτάσεις του παρόντος αν υλοποιηθούν θα ανεβάσουν και τη σειρά κατάταξής τους αλλά και τη φήμη του κάθε ΑΕΙ, που θα αντανάκλα τις προσπάθειες και το αντίστοιχο επίπεδο της Διοίκησής τους.

2. Απαγόρευση Ίδρυσης Ιδιωτικών Πανεπιστημίων

Κατ' αρχάς δεν είναι κατανοητή η αντίθεση μεγάλου μέρους του πολιτικού φάσματος στην άρση της συνταγματικής απαγόρευσης, δεδομένης της ισχυρότατης τάσης των γονέων και της κοινωνίας να παράσχουν ανώτατη παιδεία στα παιδιά τους, την οποία για πολλούς λόγους δεν μπορεί να καλύψουν τα κρατικά ΑΕΙ.

Τα πλεονεκτήματα των ιδιωτικών ΑΕΙ είναι πολλά: Ανταγωνισμός γνώσης με κρατικά με αντίστοιχη προσέλκυση ή μη φοιτητών σε αυτά. Καταπολέμηση της ανεργίας, δεδομένου ότι το απασχολούμενο διδακτικό και λοιπό προσωπικό θα είναι κυρίως ελληνικό. Εισροή πόρων στη χώρα από αλλοδαπούς φοιτητές και περιορισμός σε μεγάλο βαθμό της εκροής λόγω μείωσης φοίτησης στο εξωτερικό. Επένδυση σε υποδομές και εξοπλισμό εργαστηρίων και βιβλιοθηκών την οποία θα καλύψει ο ιδιωτικός τομέας και όχι το Κράτος.

Επιπρόσθετα, η κρατική χρηματοδότηση των υφισταμένων Πανεπιστημίων που είναι ανεπαρκής θα περιορισθεί από το γεγονός ότι φοιτητές από αυτά θα στραφούν προς τα ιδιωτικά. Αναφερόμενοι δε στο κύριο έργο τους δηλαδή στην ποιότητα των σπουδών, εκτιμάται ότι για λόγους φήμης και κερδοφορίας, θα είναι υψηλού επιπέδου. Εξυπακούεται ότι για την εγκατάσταση σε μορφή *campus* και τη λειτουργία τους θα υπάρχουν όροι και προϋποθέσεις που θα τεθούν από το Κράτος, σε βαθμό όμως που δεν θα αναστέλλουν την ιδιωτική δραστηριότητά τους.

Κλείνοντας θα έλεγα ότι δεν είμαι τόσο αισιόδοξος για την ευόδωση της πρότασης αυτής πλην όμως θεωρώ αναγκαία την υπόμνησή της γιατί πιστεύω πρώτον ότι η πλειονότητα της κοινωνίας την υποστηρίζει, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό και δεύτερον ότι το πολίτευμά μας δεν είναι μονοκομματικό ώστε η γνώση να προσφέρεται μόνο από τα Δημόσια ΑΕΙ. Ας παραδειγματισθούμε από την περίπτωση της Κύπρου, στην οποία υπάρχουν πέντε μεγάλα ιδιωτικά Πανεπιστήμια, τα οποία προσελκύουν μεγάλο αριθμό Ελλήνων φοιτητών, πλέον των δέκα πέντε χιλιάδων, που συνιστά το 30% περίπου του συνόλου των φοιτητών της Κύπρου.

Συνέχεια στο επόμενο άρθρο Μέρος Β'

Λόγω της μεγάλης έκτασης του θέματος που είναι ανεξάντλητο σε προβλήματα, θα κάνουμε μια στάση – παύση εδώ και θα επανέλθουμε με το Δεύτερο Μέρος του άρθρου, με αναφορά στις κομματικές φοιτητικές οργανώσεις, στη μη εφαρμογή των νόμων για την Παιδεία, στην πληθώρα των ΑΕΙ και σε γενικό σχολιασμό.

Αθήνα, Μάϊος 2020

Μάρκος Γρηγόριος